

Onderzoek naar weerbaarheidsvaardigheden om bestand te zijn tegen klasgenoten die de leerling van het werk afhouden

Probleemstelling en theoretisch kader

Het te verrichten onderzoek vindt plaats tegen de achtergrond van de leerlingpopulatie in de onderbouw Pro/VMBO. Een aanzienlijk deel van de leerlingen lijken moeite te hebben om in lessen zich te richten op de lesinhoud. Leerling zijn erg gericht op elkaar in de les. Deze gerichtheid op elkaar, draagt niet bij aan het behalen van de lesdoelen. Veel leerlingen zijn op elkaar gericht en daardoor niet op zichzelf gericht, of in ieder geval niet gericht op dat wat in de les door de docent verwacht wordt. De gerichtheid op elkaar is vaak niet constructief en veelal in een conflictueuze verhouding onderling. Leerlingen houden elkaar en zichzelf van het leren af. De aandacht die er voor het verwerken van de lesinhoud nodig is, wordt verlegd naar de onderlinge aandacht tussen de leerlingen zelf. Deze onderlinge aandacht kan soms effectief zijn, echter de aandacht beperkt zich vaak in negatieve contact momenten.

De leerlingen geven in mindere mate blijk van het vermogen om zelf tot de juiste (leer-)keuzes te komen. Leerlingen hebben daarin, ook gelet op de fase waarin zij in zich in hun ontwikkeling begeven (meer) sturing nodig van de leerkracht. Het luk hen niet om het vanuit henzelf te reguleren.

In het gesprek dat een docent apart heeft een leerling, weet de leerling vaak goed aan te geven wat er van zijn/haar leergedrag verwacht wordt. Leerlingen verliezen zichzelf toch vaak in verschillende situaties en kunnen op dat moment moeilijk voor 'ander' gedrag kiezen. In deze situaties ontstaat soms een spagaat tussen de door Hadioui (2019) vernoemde schoolladder en straatladder.

Het onvermogen om zelf voor bepaald gedrag/houding te kiezen kan tot gevolg hebben dat de leerlingen de kansen die in de les/ op school/ in hun schoolcarrière geboden worden onvoldoende aangrijpen en zij door eigen toedoen hun eigen kansengelijkheid ondermijnen.

Er zijn verschillende factoren te onderscheiden als het gaat kansengelijkheid, waarvan een aantal factoren bij de leerling zelf liggen. In een rapportage van het Verwey Jonker Instituut (2021) worden de volgende factoren bij de leerling zelf waargenomen:

1. Intelligentie
2. Gezondheid
3. Cultureel kapitaal
4. Identiteitsontwikkeling
5. Veerkracht
6. Zelfeffectiviteit (Self-efficacy)
7. Eigenaarschap/
doelmatigheid (agency)
8. Ambitie
9. Motivatie

In de dagelijkse praktijk is de leerling er zelf bij en helpt het als de leerling in staat is om ondanks alle kans beperkende omstandigheden ,zelf actief te zijn dan wel actie te ondernemen. Daarin spelen bij de leerling zelf persoonlijkheidskenmerken een rol. De ene leerling is de ander niet. Naast de persoonlijkheidskenmerken verschillen leerlingen in de mate waarin bij henzelf aspecten ontwikkeld zijn die bij kunnen dragen bij het vermogen om kiezen voor leergedrag. Hierbij worden die factoren buiten beschouwing gelaten die niet of zeer beperkt onderhevig zijn aan verandering (cognitief

vermogen, ...). Het gaat om eigenschappen die bepalend kunnen zijn voor het in eigen regie nemen van je handelen. In het overzicht dat afkomstig is van het Verwey Jonker Instituut, zijn dan met name de laatste vijf factoren van belang.

Zoals gezegd zijn leerlingen in een individueel gesprek vaak voor rede vatbaar. Leerlingen zijn vaak in staat om goed te verwoorden wat wel of niet goed is om tot leren te komen. Het beschrijven ervan levert dus geen problemen op. Een parallel is te maken met volwassenen die weten dat roken ongezond is, maar wel (blijven) roken. Of dat het goed zou zijn om naar de sportschool te gaan, maar er allemaal obstakels zijn die de gang naar de sportschool bemoeilijken. Met andere woorden: ergens over kunnen praten betekent nog niet dat je het ook in de praktijk kunt brengen. In de lessen P&S kunnen leerlingen veel voorbeelden geven van respectvol gedrag en hoe je respectvol kunt zijn. Het is iets anders om dan te verwachten dat zij dit ook (op school) tentoonspreiden.

Om leerlingen tot inzicht te laten komen, dat tevens resulteert in gedrag, is iets anders nodig, anders dan het er over hebben in een klassengesprek. Er zou op een andere manier door de leerling ervaring opgedaan moeten worden dat leidt tot een gedragsverandering. Een verandering waarin zij ook als het moeilijk(er) voor hen wordt, de juiste leerkeuzes weet te maken. Eerst ervaren en dan geloven. Ervaring gerichte interventies komen het dicht bij de leerling, waarmee leerlingen soms tot zelfinzicht kunnen komen.

Wat kan helpen is dat de leerlingen doelbewust deze moeilijke situaties gebracht worden en op dat moment bepaalde inzichten opdoen die ook in het (toekomstig) handelen haar vruchten afwerpt. Een en ander dient wel ethisch verantwoord te zijn. Je kunt iemand niet aan een hete strijkbout laten voelen om hem of haar tot het inzicht te laten komen dat je voorzichtig moet zijn met een hete strijkbout. De moeilijke situaties dienen op een of andere manier gesimuleerd kunnen worden, op basis waarvan de leerling lijfelijk ervaart wat er op dat moment met hem/haar gebeurd en welke keuzemogelijkheden er zijn, anders dan zijn/haar primaire reactie.

Het onderzoek is gericht op simulaties waarbij leerlingen actief handelen en zaken beleven met als doel om de daar opgedane ervaring/inzicht in te zetten in situaties waarin leergedrag verlangd wordt.

Binnen het thema Persoonlijk leiderschap zal op het Mundus College onderzoek gedaan worden naar zelfsturing bij de leerlingen. Met als gedachte dat als een leerling zelf in staat is om zichzelf te sturen, (als het gaat om effectief leergedrag) hij zij voor een groot deel bestand is tegen de krachten kan kansenongelijkheid.

Ontwerpvrage:

Als ik de afleidbaarheid door en van leerlingen onderling aanpak met een door de leerlingen te ontwikkelen vaardigheid middels de methode van Ben Furman, dan verwacht ik dat leerling focus weten aan te brengen ten aanzien van de lesinhoud.

Deelvragen:

- Welke situaties met medeleerlingen doen zich in de les voor, waardoor de leerling zijn/haar gerichtheid op de les verliest?
- Welke specifieke vaardigheden zijn nodig om de gerichtheid op de lesinhoud te behouden?
- Wat leveren deze vaardigheden op in de lessen van de leerlingen?
- Welke ervaringsgerichte interventies zijn effectief om de leerling te laten oefenen met de vaardigheid om gericht te blijven op de lesinhoud?